

Toespraak herdenking Adopteer een Monument 22 april

Oorlogsmonument in Park Hofrust – Basisschool 't Prisma

Beste jongens en meisjes, dames en heren,

Vandaag staan wij bij het Monument voor de Gevallen. Al meer dan 40 jaar is jullie school verbonden aan dit monument. In 1985 werd het project 'Adopteer een Monument' bedacht. Sinds het begin van dit project zijn jullie hierbij betrokken. Ik vind dat heel waardevol. Jullie school, de Openbare Daltonbasisschool 't Prisma, zorgt er zo voor dat de oorlogsgeschiedenis van jullie eigen omgeving tot leven komt. Niet alleen wordt er ieder jaar een herdenking georganiseerd, maar hierdoor leren jullie ook waarom het belangrijk is om de verhalen uit de oorlog door te geven. De verhalen van mensen zoals wij. Mensen die in die periode hebben geleefd, zijn inmiddels heel oud en velen zijn er niet meer. Daarom vind ik het zo mooi dat jullie, onze Rijswijkse jongeren, een eigen herdenking organiseren.

Wat ik ook heel bijzonder vind, is dat er nog steeds zoveel verhalen zijn om door te geven. Ieder jaar weer melden zich nabestaanden bij onze gemeente om hun verhaal te vertellen. Ook dit jaar meldde zich iemand die graag een oorlogsverhaal van zijn familie wil vertellen. Tijdens de Rijswijkse Dodenherdenking op 4 mei gaat Jan ten Bosch, hij woont inmiddels zelf niet meer in Rijswijk, het verhaal van zijn oom Piet ten Bosch vertellen. Aan de linkerkant van het monument kunnen jullie de naam van Piet ten Bosch zien staan, evenals die van zijn vriend Rinus Hallegraeff. Het verhaal van Piet en Rinus is een verhaal van moed, maar ook een met een heel verdrietig einde.

In mei 1943 besloot Piet samen met zijn vrienden Juup Willemse en Rinus Hallegraeff te ontsnappen naar Engeland. Ze hadden gehoord van een ontsnappingsroute via Frankrijk en Spanje. Uiteindelijk zijn ze in Frankrijk opgepakt door de Duitse politie. Piet, Juup en Rinus belandden in verschillende gevangenissen en concentratiekampen. Daar kregen Piet en Rinus de ziekte tuberculose: een ziekte die je krijgt door een bacterie en waar je heel erg van moet hoesten. Je kunt wel weer beter worden als je deze ziekte hebt, maar alleen als je hiervoor goede medicijnen krijgt.

Een paar dagen na de bevrijding van het concentratiekamp in 1945 is Piet alsnog overleden aan die ziekte. Rinus werd nog overgebracht naar Nederland, maar was zo ziek, dat hij op 5 september 1945 alsnog stierf aan de gevolgen van zijn ziekte. Juup Willemse overleefde de oorlog.

Wat een verdrietig verhaal. Twee jonge jongens van nog geen 25 jaar oud, die op deze manier zijn gestorven. Een die wel terugkwam, maar getekend was voor het leven. Die zijn vrienden voor altijd kwijt was. Wat een verdriet voor alle familie, vrienden, kennissen die hun geliefden niet terug zagen komen door deze oorlog. Wat heeft de oorlog veel pijn veroorzaakt.

Dat hoorden we ook vorig jaar toen Maria van Loon tijdens de Dodenherdenking het verhaal van haar oom Johannes van der Kraan vertelde. Hij moest van de Duitsers verplicht werken in Frankfurt. Toen hij in de zomer van 1944 een poosje vrij kreeg, is hij niet meer teruggegaan. Daardoor werd hij op 8 september 1944 opgepakt. Hij kwam toen terecht in een concentratiekamp in Duitsland, Neuengamme, waar hij het overleefde tot de bevrijding. Helaas was hij wel heel erg ziek geworden. Een maand later, op 9 juni 1945, overleed hij daardoor alsnog. Hij was toen nog maar 21 jaar oud.

De familie van Maria wist lange tijd niet wat er met Johannes was gebeurd. Pas in 2023 zijn ze daarachter gekomen. Een journalist van de Volkskrant nam contact op met de familie Van Loon. Zij was er door onderzoek achter gekomen dat Johannes in het concentratiekamp heeft gezeten en uiteindelijk is overleden. Hij werd toen begraven in Duitsland.

Uit het onderzoek bleek ook dat het lichaam van Johannes later is herbegraven in Nederland, in Loenen. Dat gebeurde op 3 juni 1953. De familie heeft dat nooit geweten, alleen de opa van Maria wist het. Hij was erbij toen Johannes werd herbegraven, maar heeft dat nooit aan iemand verteld. Hij heeft helemaal alleen aan het graf van zijn zoon gestaan en het verdriet alleen gedragen. De moeder van Johannes heeft nooit geweten wat er met haar zoon is gebeurd.

Ik was erg onder de indruk van het verhaal van Maria. Wat een verdriet heeft haar familie gehad. Ook het leven van Johannes is zo jong gestopt door oorlog. Het is bijzonder dat er nog steeds verhalen, zoals deze, naar boven komen, dat er nog steeds onderzoek wordt gedaan, en dat de verhalen ook in Rijswijk verteld worden.

Het is zó belangrijk dat we dat blijven doen. In de uitnodiging voor deze herdenking stond: *“We kunnen niet om de gebeurtenissen van vandaag heen als we het hebben over het verleden.”* Ook vandaag is er oorlog in de wereld, zoals nu in het Midden-Oosten en in Oekraïne. Oorlog veroorzaakt nog steeds heel veel verdriet en pijn. In deze tijd zien we door de technologische middelen al het verdriet op andere plekken in de wereld op onze schermen. Dat brengt het leed heel dichtbij.

We moeten praten over wat er in de Tweede Wereldoorlog is gebeurd, zodat we onszelf eraan herinneren dat we dat niet nog eens willen. Júist nu we zien dat er helaas nog steeds oorlogen en conflicten zijn.

Dat doen we ook, ieder jaar op twee belangrijke herdenkingsdagen. Op 4 mei herdenken we in Nederland de oorlogsslachtoffers en op 5 mei vieren we de vrijheid. We moeten herdenken omdat we niet willen en niet mogen vergeten wat er is gebeurd. En we moeten de vrijheid vieren, omdat we dankbaar mogen zijn dat wij in vrijheid leven.

Ik wil jullie uitnodigen om op 4 mei stil te zijn en de slachtoffers te herdenken. Dat kan thuis, voor de televisie, maar je kunt ook naar de herdenking komen die we hier, bij dit monument, als gemeente organiseren. Tijdens de bijeenkomst in de Oude Kerk die we vóór de herdenking organiseren, gaan we het verhaal van Jan ten Bosch horen, over zijn oom Piet. Ook daar zijn jullie welkom, als jullie meer willen horen van dat verhaal, waarover ik vandaag al kort heb verteld.

Samen kunnen we de verhalen doorgeven. Zo zijn en blijven we samen vrij.

Dank jullie wel.